Национално законодателство

Чехия

Тази страница ви предоставя информация за правната система и обща информация за правото в Чешката република.

Източници на правото

Чешкото право, което формира част от правната култура на континентална Европа, се основава на писаното право и включва закони и други законодателни инструменти, обнародвани международни договори, ратифицирани от чешкия Парламент [Парламент на Чешката република], и решения на Конституционния съд [Конституционен съд], с които се анулират цялостни законодателни разпоредби или части от такива.

Видове правни инструменти — описание

Правният ред на Чешката република се състои от цялото чешко законодателство и свързаните с него инструменти.

Най-важните законодателни инструменти са **законите** [*zákony*], т.е. сборници с правила за поведение, уреждащи основните области на живота на отделните индивиди и обществото. По-всеобхватните закони, известни под наименованието **кодекси** [*zákoníky*], уреждат цели области от правото и определят подробни правила по един систематичен начин. Законите, които обхващат цяла област от процедурното право и определят подробни процедурни разпоредби, се наричат **процедурни правила** (*řády*). Законите за най-важните държавни въпроси и за правата на гражданите и правата на човека (включително Конституцията на Чешката република и Хартата на основните права и свободи) са известни като **конституционни закони** [*ú stavní zákony*] и за тяхното приемане има специална процедура.

Законите се придружават от вторично законодателство: **правителствени постановления, наредби на министерства или централни правителствени органи, и наредби на автономни регионални институции**.

Чешкото право включва също така и **международни споразумения**, ратифицирани от парламента и следователно задължителни за Чешката република. Международните споразумения се прилагат с предимство пред останалото законодателство дотолкова, доколкото едно международно споразумение има предимство пред националното законодателство, когато между тях има различия по даден въпрос.

Освен посочените по-горе видове нормативни актове, от приемането на Чешката република в Европейския съюз насам в страната се прилага също и **европейското право**, така както и в останалите държави членки.

Обичаят не е източник на право в Чешката република. В някои случаи обаче законът допуска да се взема предвид обичаят в контекста на определени области или правни принципи. В такива случаи това е посочено във въпросния закон и съдилищата могат да прилагат тези разпоредби. Следователно преобладаващият възглед е, че източник на правото не е самият правен принцип или обичаят, а законът, който се отнася към него.

Решенията на съда също не са източник на правото. От друга страна съдът не може да откаже да вземе решение, защото законът е непълен или двусмислен. Често той сам трябва да дава тълкуване по въпроса, на което другите съдилища след това до голяма степен базират решенията си, а това го превръща в *de facto* правен прецедент. Ако решението бъде публикувано в *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek* (Сборника със съдебни решения и становища), където обикновено се публикуват основни решения на висшите съдилища, фактически това тълкуване се смята за източник на правото, въпреки че официално не е такъв.

Йерархия на източниците на правото

Правният ред в Чешката република е с йерархична структура. На върха е конституцията с останалите конституционни закони. Те са носители на най-голям правен авторитет и могат да бъдат изменяни само с друг конституционен закон. Под тях следват обикновените закони, основата на вторичното законодателство, което е с най-малка правна тежест. Разпоредбите с по-малка правна тежест трябва да са съобразени с тези, които са по-високо в правната йерархия. Законодателство може да бъде отменяно или изменяно само чрез разпоредби със същата или по-голяма правна тежест. **Международните споразумения** са със специален статут. Както бе посочено по-горе, те са част от правния ред и при различия имат предимство дори пред конституционните закони.

Законодателство, произтичащо от закони — правителствени постановления, решения на президента на републиката от общ нормативен характер (например като тези за амнистия), нормативни разпоредби на министерства и други централни и местни органи на управление, делегирани наредби на регионални и общински власти. Такива разпоредби трябва да бъдат издадени въз основа на и в рамките на един закон и в обхвата на правомощията на законния орган.

По отношение на **европейското право** се прилага принципът на ЕС за върховенство на общностното право, както това се прави и в останалите държави членки. Съгласно този принцип европейското законодателство има предимство пред националното право на държавата членка (закони, наредби и др.), когато между тях има различия. Това важи с еднаква сила както когато различията са между националното право и първичното законодателство на Общността (учредителните договори), така и между националното право и вторичното законодателство на Общността (регламенти, директиви и др.). По силата на предимството на европейското право при тълкуването не правят изключение дори върховните национални правни инструменти – европейското право има предимство дори пред конституциите и конституционните закони на държавите членки.

За да станат част от правото на Чешката република, международните споразумения, които са задължителни за страната, трябва да бъдат ратифицирани от парламента, при условие, че няма конституционен закон, който да предвижда съответното споразумение да бъде ратифицирано с референдум. Президентът на републиката ратифицира международните споразумения. След ратификацията версията на споразумението на чешки език трябва да се публикува в *Sbírka mezinárodních smluv* (Сборник с международни споразумения).

Институционална рамка

Институции, отговорни за приемането на нормативни актове

Законодателните правомощия в Чешката република са предоставени на парламента, който се състои от две камари:

Камара на депутатите (200 депутати) и

Сенат (81 сенатори).

Законодателен процес

Процесът на създаване на законите или законодателният процес започва с правото на инициатива. Отделни членове на парламента или групи от членове, Сенатът, правителството и регионалните власти имат право да предлагат нови закони и изменения на съществуващи. Само

правителството може да предлага закони във връзка с държавния бюджет или със закриване на национални партиди и само Камарата на депутатите може да взема решение по такива закони. Правителството обаче има право да изрази становище по всеки проект на закон (законопроект). Камарата на депутатите най-напред обсъжда и ако е необходимо изменя проекта в три последователни четения.
Приемането на закона става с обикновено мнозинство на присъстващите депутати. Председателят на Камарата на депутатите след това изпраща възможно най-скоро приетия проект в Сената и Сенатът разполага само с 30 дни да го обсъди — за разлика от често продължителните обсъждания в Камарата на депутатите, които понякога продължават с месеци. В края на този период Сенатът трябва да одобри или отхвърли законопроекта или да върне негова изменена версия на Камарата на депутатите. Също така той може да реши изобщо да не обсъжда законопроекта. Ако Сенатът одобри проекта, реши да не го подлага на обсъждане или не изрази становище до края на срока, законът се счита за приет и се изпраща на президента на републиката за подпис. Ако Сенатът отхвърли законопроекта, Камарата на депутатите отново го подлага на гласуване. Законът се приема, ако бъде одобрен с обикновено мнозинство в Камарата на депутатите. Ако Сенатът върне в Камарата на депутатите изменение на законопроекта, долната камара подлага на гласуване версията, одобрена от Сената. Законопроектът се приема с обикновено мнозинство на депутатите. Ако Камарата на депутатите не приеме изменения от Сената законопроект, тя отново подлага на гласуване първоначалната версия на законопроекта, изпратена в Сената. Законът се приема, ако бъде одобрен с обикновено мнозинство от всички депутати (т.е. с най-малко 101 гласа). Изборните закони и някои други видове закони трябва да бъдат одобрени и от Камарата на депутатите и от Сената.
В рамките на 15 дни след като одобреният законопроект му бъде изпратен президентът на републиката може да реши да не го подпише и да го върне в Камарата на депутатите за допълнително обсъждане, като посочи своите основания. Това е известно като „вето на президента“. Камарата на депутатите може да отхвърли ветото на президента с обикновено мнозинство на своите членове без изменение на проектозакона, в който случай законът се приема. В противен случай той не се приема.
Освен от президента на републиката законите се подписват също и от председателя на Камарата на депутатите и от министър председателя, въпреки че това е само формално.
Когато Камарата на депутатите е разпусната, Сенатът може да приема нормативни актове в някои области, налагащи незабавни действия, които иначе изискват да бъде приет закон. Правителството може да предложи на Сената мерки, които трябва да бъдат одобрени от Камарата на депутатите на нейното първо заседание, в противен случай отпадат.
Изключение в този законодателен процес са конституционните закони. За да бъдат приети такива закони, те трябва да бъдат одобрени с мнозинство от три пети от всички депутати (квалифицирано мнозинство) и с мнозинство от три пети от присъстващите сенатори, а не както се изисква за обикновените закони — с обикновено мнозинство (половината) от всички присъстващи членове на парламента. Конституционните закони могат да се изменят или допълват само чрез други конституционни закони (т.е. когато Камарата на депутатите е разпусната, Сенатът не може да приема нормативни актове за тяхното изменение) и президентът не може да упражни вето над тях.
Министерствата, други административни агенции и самоуправляващи се регионални органи могат да издават детайлно вторично законодателство (наредби и постановления) в рамките на техните компетенции.

Валидност на законодателството

За да влезе в сила даден законодателен акт, той трябва да бъде публикуван . Конституционните закони, законите и други нормативни разпоредби (правителствени постановления, наредби на министерства и др.) се публикуват в *Sbírka zakonů* (Сборника със закони), който се издава от Министерството на вътрешните работи. Законодателството влиза в сила и става част от чешкото право в деня на публикуването му в *Sbírka zakonů* . В Сборника се вписва също и датата, от която всеки нормативен акт поражда действие. Това е датата, от която всеки е задължен да спазва въпросния нормативен акт. Ако не бъде посочена по-късна дата, нормативният акт поражда действие петнадесет дни след публикуването му. В случаи на актове от значим обществен интерес датата, на която се поражда действие, може да бъде изтеглена по-рано, но не може да предшества дата на публикуване. По този начин датата, от която даден нормативен акт поражда действие, може да съвпада с датата на влизането му в сила, но той никога не може да поражда действие преди влизането му в сила. Законодателството, прието от Сената, се публикува в *Sbírka zakonů* по същия начин, както законите; ратифицираните международни споразумения се публикуват в *Sbírka mezinárodních smluv* (Сборника с международни споразумения). Регионалните нормативни актове се публикуват в официалните вестници; общинските нормативни актове се показват на официалното табло за обяви на съвета в продължение на 15 дни, а след това посредством стандартни за съответния район средства.
Когато закони или отделни техни разпоредби противоречат на конституционния ред, или когато други правни инструменти или отделни техни разпоредби противоречат на конституционния ред или на закон, Конституционният съд решава дали да бъдат отменени.
За повече информация вижте текста на Конституцията: Конституция.

База данни с правна информация

Базата данни с правна информация е собственост на и се поддържа от Министерство на вътрешните работи на Чешката република. Тя съдържа следната информация:
раздел от официалния уебсайт на Министерство на вътрешните работи е посветен на законодателството. Той съдържа копия в електронна форма (PDF) на Сборника на закони и Сборника на международни договори (част от официалния вестник). Сайтът няма официален статут или правна стойност. Автентичен е само печатният текст в Сборника със закони. Сайтът е обществено достъпен и в него можете да търсите текстовете на цели документи и метаданни във връзка с информацията, която ви е необходима.
Sekce Zákony (Раздел Закони) на Portál veřejné správy České republiky (Чешкия правителствен портал) съдържа пъли, актуализирани версии на законите и вторичното законодателство. Сайтът няма официален статут или правна стойност. В базата данни можете да търсите текстовете на цели документи или документи по тяхното наименование и номер.
Информационната система ISAP ви предоставя достъп до базата данни, използвана за разпределяне на координиращите функции на документите на Съвета, както и на законодателните актове, публикувани в Официален вестник на ЕС. Тя следи също процеса на изпълнение, националния законодателен процес и процедурите за нарушение. Базата данни ви осигурява достъп до електронен архив на националните позиции, работните документи, таблиците на съответствие и др.

Съдебна практика

В Чешката република няма единен официален или частен сборник, който систематично да публикува основни решения на всички чешки съдилища, т.е. на Конституционния съд и на обикновените съдилища, които може да имат общи последици. Решенията на Конституционния съд се публикуват в *Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu* (Сборник с решения и определения на Конституционния съд), издаван от C. H. Beck в Прага. По отношение на решенията на обикновените съдилища систематично се публикуват само избрани решения на върховните съдилища, т.е. на Върховния съд и на Върховния административен съд. Избрани решения на Върховния съд и негови становища, чиято цел е да се консолидира съдебната практика на обикновените граждански и наказателни съдилища в обикновеното правосъдие, се отпечатват в *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek* (Сборник със съдебни решения и становища), публикуван от LexisNexis в Прага. Избрани решения и определения на Върховния административен съд се публикуват в *Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu* (Сборник с решения на Върховния административен съд),

публикуван от ASPI в Прага. Съдебната практика на обикновените съдилища не се публикува систематично; избрани решения понякога се публикуват в юридически издания.
Официалните електронни страници за търсене на съдебна практика на Конституционния съд и на Върховния съд и Върховния административен съд тук имат практическо значение, защото обхващат решенията на тези съдилища в тяхната цялост. Те инициират електронно търсене в сървъри на различни обикновени съдилища за показване на избрани решения от тяхната съдебна практика.
judikatura Ústavního soudu ČR (съдебна практика на Конституционния съд)
judikatura Nejvyššího soudu ČR (съдебна практика на Върховния съд)
judikatura Nejvyššího správního soudu (съдебна практика на Върховния административен съд)

Безплатен ли е достъпът до базата данни?

Достъпът до базата данни е **безплатен**.
Някои търговски бази данни:
ASPI
LEXDATA
LEXGALAXY
SAGIT
TORI

Последна актуализация: 16/09/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответната държава-членка. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Европейската комисия не поема каквато и да е отговорност по отношение на информация или данни, които се съдържат или споменават в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държвата-членка, отговорна за тази страница.